

El front de guerra al Berguedà (1713-1714)

La ciutat de Berga, com la majoria de poblacions catalanes, es va trobar sota obediència austriacista des de l'inici del regnat de Carles d'Àustria a Barcelona, durant la tardor de 1705, fins el juny de 1713, quan les elits locals proborbòniques es revoltaren i facilitaren l'entrega del castell de Sant Ferran al brigadier borbònic Antonio de Gandolfo.

Des de l'ocupació borbònica de Berga el juliol de 1713 fins al final de la guerra, la ciutat va esdevenir un dels objectius de la resistència catalana, ja que el control de la seva plaça militar era estratègicament important perquè constituïa la única entrada a Catalunya des de Puigcerdà. La ciutat, encerclada per una muralla i el castell de Sant Ferran, molt allargat i situat al cim d'un turó, tenia aleshores una població de 500 cases i uns 2.000 habitants. (1)

L'agost de 1713 l'expedició del Diputat Militar, formada per uns 4.000 combatents dirigits pel general Rafael Nebot i el diputat militar Antoni de Berenguer i Novell, es dirigia cap a la ciutat de Berga, però controlats de prop per la guarnició borbònica i perseguits pel "campo volante de Cataluña" (2), va optar per desviar-se cap a Cardona i refugiar-se dins de la seva fortalesa. Poques setmanes després, a primers d'octubre de 1713, la coronela borbònica de Berga va tenir un paper destacat en l'auxili de la guarnició borbònica assetjada de la ciutat de Manresa.

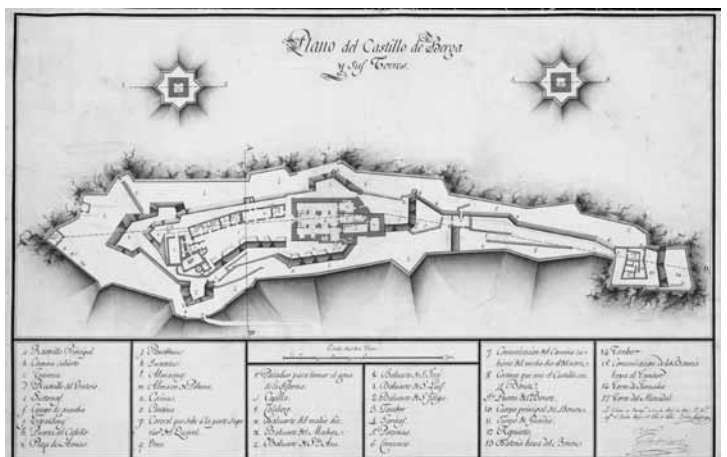
Amb la revolta antifiscal esdevinguda a bona part de la Catalunya central a mitjan gener del 1714, nombroses poblacions s'amotinaren contra les guarni-

Centro Geográfico del Ejército, SG, Ar. F-T./-C.2-197 (1). Plano del Castillo de Berga, y Croquis del terreno inmediato a él (1811).

cions borbòniques. El marquès del Poal va aprofitar la situació per fer-se fort, augmentar la seva tropa i recuperar obediències a l'interior de Catalunya. La insatisfacció popular amb l'espoli fiscal de l'administració borbònica va impulsar la guerra de guerrilles a l'interior de Catalunya. La ciutat de Berga, revoltada bona part de la comarca, va haver de reparar les seves muralles i preparar-se per la defensa.

El dia 6 de febrer del 1714 alguns fusellers del coronel Joan Vilar i Ferrer, units a uns quants paisans del territori, degollaren

Centro Geográfico del Ejército, SG, Ar. F-T./-C.2-198 (2). Plano del Castillo de Berga y sus Torres (1811). Reproducció parcial.

més de 600 soldats borbònics que havien estat capturats pocs dies abans a Balsareny, al bosc de Pregones (Gaià). (3) Es tractava, principalment, de soldats del regiment de León, però també dels regiments de Nieuport, Ostende i

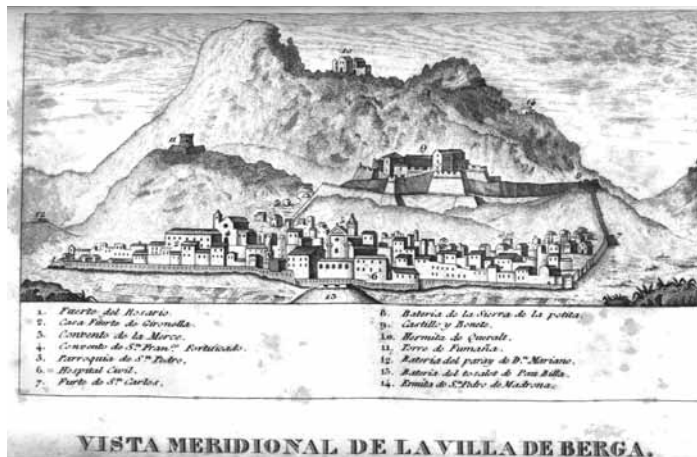
Grimau. El mateix rector de Sant Martí de Merlès va administrar el sagrament de penitència a dos centenars de soldats castellans i va estar confessant-ne d'altres durant vuit hores, havent de fer nit a la casa de la Vall de Vilaramó. (4) Alguns dels soldats supervivents d'aquesta massacre, la majoria ferits, pogueren arribar fins al castell de Berga, que es trobava aleshores amb una situació de feblesa.

El dia 6 de març del 1714 el marquès del Poal va atacar amb les seves tropes el marquès de Thouy, que es trobava amb el seu destacament borbònic als passos de Borredà i del Pont de Miralles, i es dirigia a Berga per socórrer la seva guarnició. En l'emboscada, els borbònics perderen uns 200 soldats, dels 3.000 que forma-

Representació del Berguedà en un plànol cartogràfic de Catalunya de finals del segle XVII (ICC)

ven el destacament. D'entre les baixes borbòniques hi havia tres capitans, cinc tinentes i set alferes. (5) Això no obstant, els borbònics, molt superiors en número, van poder continuar fins al castell de Berga i en van socórrer la seva guarnició, que es trobava amenaçada pels voluntaris i miquelets catalans. Després del combat del Pont de Miralles, el marquès del Poal es dirigia amb els seus 300 homes, entre cavalleria i infanteria, a la masia del Raurell de Sagàs, on hi havia instal·lat el coronel Ermengol Amill amb el seu regiment de fusellers. L'11 de març, Desvallés i Amill, encara pel Berguedà, atacaren el castell

Vista meridional de la ciutat de Berga (CHAO, Eduardo: La guerra de Catalunya. Madrid, 1847)

de Gironella, fent rendir la seva guarnició i capturant uns trenta soldats, dos capitans, dos tinentes i dos alferes, que foren fets presoners i portats a les presons de la fortalesa de Cardona. El castell de Gironella va ser volat amb unes mines o "fornillos", per tal d'impedir que servís com a defensa de les tropes borbòniques. En paraules del mateix coronel Amill, "aplicats los fornillos al Castell, lo volaren per seguretat de esta terra, pues era lo major padrastrre que tenia, y una pernicioso llagartera, per lo abrigo dels de Berga." (6)

El dia 31 de març els combatents borbònics de Berga sortiren a buscar provisions i van ser atacats pels miquelets, que eren uns 400. Comandava el contingent borbònic el tinent coronel del regiment de Zamora, Fernando de Labán. La coronela de Berga, amb més de 300 homes liderats pel conseller en cap, també va participar en l'atac contra els miquelets. (7)

A primers de juny una setantena de miquelets es presentaren a Casserres i s'enfrontaren als fusellers i soldats de la guarnició de Berga. Els miquelets feren presoners a Pau Irla, rector de Berga, i Pere Ferrer i Anoll, capità de la coronela, que foren portats a la presó de la fortalesa de Cardona, havent de pagar una important suma la ciutat de Berga per al seu rescat.

A mitjan juny del 1714 el marquès del Poal, des de Cardona, va

preparar un destacament de prop de dos milers de miquelets i voluntaris catalans per tal d'assetjar i ocupar la ciutat de Berga. El dia 14 aquest destacament acampava a les proximitats de Casserres, l'Olvan i Gironella. La vila de Berga es preparava per resistir. Els miquelets i voluntaris ocuparen el raval i les cases de fora muralles i atacaren pel Portal de Barcelona, sent combatuts per l'artilleria del castell i les defenses borbòniques de la ciutat. El dia 18, en arribar amb força rapidesa el "campo volante" del marquès de Thouy, procedent de Torà, els combatents de Poal van haver de retirar-se precipitadament després d'haver perdut més d'un centenar d'homes en l'atac a la vila. (8) El combat s'havia allargat set hores i havia estat molt vigorós. Els atacants fugiren després de saquejar el raval i de cremar-ne setze cases i tretze masies dels afores de la ciutat. (9)

A finals de juny, els homes del marquès del Poal pretengueren assetjar altra vegada la vila de Berga, que va haver de reparar les destrosses dels atacs del dia 14. El governador Gandolfo va ordenar demolir nou cases del raval de la vila, per evitar que servissin com a defenses en cas d'atac dels miquelets. Les hostilitats entre els soldats i fusellers de Berga i els miquelets i voluntaris catalans continuaren durant el mes d'agost i hi hagueren enfrontaments en els ponts de Pedret i de Miralles. (10)

El front de guerra al Berguedà es va allargar fins al darrer moment. El 18 de setembre de 1714, en el moment de signar-se les capitulacions de la fortalesa de Cardona, la darrera plaça resistent a Catalunya, es posaven

també fi a les hostilitats de la guarnició resistent a la baronia de Bagà, que juntament amb els castells de Sarroca i Castellbell, també resistien al domini de les tropes borbòniques.

Notes

- (1) ROSA; BUSQUETS, Josep; VILADÉS, Ramon: "El castell durant la Guerra de Successió i al segle XVIII.", *L'Erol*, núm. 100, Berga, 2009, pàgs. 23-24.
- (2) Era un gran destacament de l'exèrcit borbònic, comandat pels militars marquès de Thouy, Feliciano Bracamonte i el Conde de Montemar, que es dedicava a perseguir i combatre els resistents catalans que practicaven la guerra de guerrilles per l'interior de Catalunya.
- (3) PLANES I BALL, Josep Albert. *La Guerra de Successió al Lluçanès*. Prats de Lluçanès: Centre d'Estudis del Lluçanès, 2002. Pàg. 38-40.
- (4) AHN, Estado, Caixa 450, 13 de febrer del 1714.
- (5) CASTELLVÍ, Francesc de: *Narraciones históricas desde el año 1700 hasta el 1725* (vol. IV). Madrid: Fundación Francisco Elías de Tejada, 2002. Pàg. 74.
- (6) BRUGUERA, Mateo: *Historia del memorable sitio y bloqueo de Barcelona*. Barcelona: Luis Fiol y Gros, 1871. Pàgs. 532-533.
- (7) ACBR. *Manifestacion de muchos y relevantes servicios, con que la Real Villa de Berga, ha servido a la Sacra, Católica, y Real Magestad, de su legítimo rey, y señor D. Felipe Quinto (que Dios guarde)*. Barcelona: Impremta de Josep Teixidor, 1714. Pàg. 22.
- (8) CASTELLVÍ, Francesc de: *Narraciones históricas desde el año 1700 hasta el 1725* (vol. IV). Madrid: Fundación Francisco Elías de Tejada, 2002. Pàgs. 82-83.
- (9) ACBR. *Manifestacion de muchos y relevantes servicios, con que la Real Villa de Berga, ha servido a la Sacra, Católica, y Real Magestad, de su legítimo rey, y señor D. Felipe Quinto (que Dios guarde)*. Barcelona: Impremta de Josep Teixidor, 1714. Pàgs. 25-28.
- (10) ACBR. *Manifestacion de muchos y relevantes servicios, con que la Real Villa de Berga, ha servido a la Sacra, Católica, y Real Magestad, de su legítimo rey, y señor D. Felipe Quinto (que Dios guarde)*. Barcelona: Impremta de Josep Teixidor, 1714. Pàg. 31.